

Állampolgárság, szavazás

Érdemi következtetéseket és a folyamat értékelését a magyar állampolgárság kiterjesztéséről, valamint a külföldiek számára biztosított szavazati jogról csak a 2010-2014-es kormányzati ciklus végén, a választások után lehet levonni, de két hónappal a választások előtt is érdemes számot vetni a 2010-es állampolgársági törvény módosításának következményeivel.

2014. február elejéig 575 000-en igényelték az állampolgárságot, 510 000-en tették le az állampolgársági esküt, és február 5-ig 138 027-en adták le kérelmüket és 118 263 választópolgárt regisztráltak a külföldi választói névjegyzékbe.

A nemzetpolitika, a külföldiek támogatása, a kettős állampolgárság elismerése, a szavazati jog biztosítása a külföldiek számára elsősorban a nemzeti összetartozás ideáljával magyarázhatók.

Az állampolgársági törvény módosítása és a szavazati jog kiterjesztése a nemzetpolitikának csupán egyik kiemelt vetülete: a magyar állam és a külföldi magyar egyének viszonyának – más formában ugyan, de elsőként a státustörvény által megtett – intézményesítése. A magyar nemzetpolitika a nemzeti integrációt helyezte középpontba a *Magyar nemzetpolitika – a magyar nemzetpolitikai stratégia kerete*¹ című dokumentumban. Ebben megfogalmazódik a nemzeti integráció stratégiai célja: a külföldi magyarok integrációja a saját közösségükbe, közösségként az adott államba, valamint az integráció az összmagyar nemzetbe, amelyet az állampolgársági kötelék erősít (a magyar állam, mint a nemzet letéteményese felé). Mindez azon a felfogáson alapult, hogy az állampolgárság egy olyan kötelék, amely a külföldi magyarok identitását erősíti. Habár a nemzethez tartozásnak nem feltétele az állampolgárság (hisz állampolgárság nélkül is magyarok a nem Magyarországon élő magyarok), a 2004. december 5-i népszavazás után a magyar állampolgárság sokak számára a nemzethez tartozás szimbólumává vált. A magyar állampolgárság iránti igényt elsősorban a népszavazást övező viták és a népszavazás eredménye keltette fel (igaz, a státustörvény körülötte vitában – habár kevésbé intenzíven – is felvetődött a kettős állampolgárság kérdése).

Egy 2009-es sikertelen kezdeményezés után,² a 2010-es választásokat és kormányváltást követően 2010. május 26-án sor került a magyar állampolgársági törvény módosítására,³ amelynek eredményeként 2011. január 1-jével megindulhatott a külföldi magyarok kedvezményes honosítása. A jogszabály lényege, hogy a magyar állampolgárság megszerzéséhez nem kell letelepedni Magyarországon, nem kell állampolgársági vizsgát tenni, elég a magyar nyelv ismerete és egy olyan felmenő, aki magyar állampolgár volt. Ez azon a felfogáson alapul, hogy habár a külföldön élő magyarok más államok állampolgárai, nemzeti vonatkozásban egyazon nemzet tagjai, függetlenül attól, hogy melyik államban élnek.

Az állampolgárságot igénylők száma meghaladta az előzetes várakozásokat (emlékeztet, hogy 2010-ben az elemzők a 2010-2014-es kormányzati ciklus végére 200-400 000-re prognosztizálták az állampolgárságot igénylők számát). Ez a szám minden bizonnyal magasabb lenne, ha a felvidéki és a

¹ <http://www.nemzetiregiszter.hu/download/9/a2/00000/Magyar%20nemzetpolitika%20A4.pdf>

² Kántor Zoltán: A kettős állampolgárság kérdése 2009 októberében.

<http://www.hiia.hu/pub/displ.asp?id=AYINJC>

³ Kántor Zoltán: Az állampolgársági törvény módosítása. <http://www.hiia.hu/pub/displ.asp?id=GHOYE>

kárpátaljai magyarság is akadálymentesen igényelhetné volna az állampolgárságot. Ismeretes, hogy 2010-ben Szlovákia olyan törvényt fogadott el, miszerint elveszti szlovák állampolgárságát az, aki más állam állampolgárságát megszerzi.⁴ Ukrajna nem ismeri el a kettős állampolgárság intézményét, így a magyar állampolgárságot megszerzők szankciókra számíthatnak, amennyiben a magyar állampolgárság megszerzése az ukrán hatóságok számára kiderül.⁵ A diaszpórából az igénylők száma alacsonyabb a korábbi prognózisokhoz képest. Amint az várható volt, legnagyobb számban Erdélyből és a Vajdaságból igényelték az állampolgárságot.

Az állampolgárságot igénylők magas száma jelzés, hogy a külföldi magyarság számára jelentőséggel bír a magyar állampolgárság, a kötelék a magyar államhoz, függetlenül attól, hogy szimbolikus okok miatt igényelte az állampolgárságot, vagy valamilyen hasznot remél a magyar állampolgárság (és magyar útlevelel) birtoklásától. Az állampolgárságot igénylők különböző motivációkkal rendelkeznek. A szimbolikus vetület mellett pragmatikus okok is közrejátszanak (pl. a magyar állampolgárokkal egyenlő felvételi esélyek a magyarországi oktatási intézményekbe, egyszerűbb külföldi munkavállalás), valamint a magyar állampolgárság erősítheti az egyének és családok biztonságérzetét.

Habár viták vannak arról, hogy az állampolgárság kiterjesztésének hatása összeegyeztethető-e a külföldi autonómiatörekvésekkel (mint az adott magyar közösségek legfontosabb követelése), ez a vita inkább akadémiai jellegű. A szerbiai/vajdasági példa (a Magyar Nemzeti Tanács működése) bizalomra ad okot, hogy két – elméletben különálló, de a politikai gyakorlatban ellenséges szándékkal könnyen összemosható – intézmény nem gátolja egymást. Amennyiben előrehaladott és eredménnyel kecsegtető tárgyalások lennének egy szomszédos államban a magyar kisebbség és az adott állam között az autonómia létrehozásáról, úgy a magyar állampolgárok nagy száma esetleg hátráltató tényező lehetne a tárgyalások eredményességét tekintve. Mivel azonban jelenleg nem mutatkozik hajlandóság a szomszédos országok részéről (Románia, Szlovákia, Ukrajna) az autonómia-igények komoly tárgyalásával kapcsolatban, a magyar állampolgárság a külföldi magyarok számára identitáserősítő hatással bír.

A kettős integráció – az adott közösségbe és a magyar államhoz – is felvetheti annak a kérdését, hogy a magyar államhoz kötődés nem gyengíti-e az adott magyar közösségbe történő integrációt. Elméletben kötődés-konfliktus fennállhat, a gyakorlatban viszont az állampolgárság-igénylés, az állampolgársági eskü letétele, a regisztráció és a szavazás (főleg, hogy az állampolgárság-igénylésben és a regisztrációban a külföldi magyar szervezetek, pártok segítséget nyújtanak) inkább mobilizáló erővel bír, amely a közösségépítést és a helyi célokért való mobilizációt is elősegíti.

A nemzetközi jog nem tiltja a kettős állampolgárságot. Ukrajna és Ausztria kivételével minden szomszédos állam ismeri a kettős állampolgárság jogintézményét, valamint biztosítja a külföldön élők szavazati jogát. Az állampolgárság kiterjesztése – Szlovákia, és részben Ukrajna kivételével – nem okozott konfliktusokat a szomszédos államokkal. Korábban Szlovákia is biztosította a kettős állampolgárságot. Emlékeztet, hogy Szlovákiában a magyar állampolgársági törvény módosítása után voltak a parlamenti választások, amelyek főszabályként a kisebbségi (magyar) kérdés tematizálásával járnak.

⁴ Lásd az NPKI korábbi elemzését: Politikai játékszerré vált a kettős állampolgárság kérdése

⁵ Rejtett kamerákkal figyelik a kettős állampolgárságot igénylőket. http://kitekinto.hu/karpat-medence/2011/04/24/rejtett_kamerakkal_figyelik_a_kettos_allampolgarsagot_igenylokot/

Az új magyar választási törvény lehetővé tette, hogy a más országokban élő, de magyarországi lakcímmel nem rendelkező állampolgárok is szavazzanak az országos listára, így a külföldi magyarok is részt vehetnek a magyarországi politika alakításában: regisztrálás után, levélben szavazhatnak. Ennek egyik legfontosabb hatása az, hogy a magyarországi pártokat rákényszeríti, hogy politikájukban, kampányukban hangsúlyosan figyelembe vegyék a külföldi magyarságot.

A regisztráltak száma valószínűleg 200 000-ig fog emelkedni (nem utolsó sorban a külföldi magyar szervezetek tájékoztató és segítő munkájának köszönhetően), és a regisztráltak döntő többsége szavazni is fog. Úgy a regisztráció, mint a levélben történő szavazás újdonságnak számít a külföldi választók részére, így a procedurális nehézségek miatt vélhetően kevesebben fognak szavazni, mint ahány külföldi állampolgárnak ez szándékában áll. Mivel a levélben szavazás során további technikai nehézségek léphetnek fel (a szavazólap mellett egy azonosításra szolgáló űrlapot is ki kell tölteniük a választóknak, itt értelemszerűen hiánypótlásra vagy javításra nincs lehetőség), ezért fontos kérdés lesz a levélben beérkező, ám érvénytelennek nyilvánított szavazatok várhatóan magas száma. További nehézséget fog jelenteni a levélben szavazásra rendelkezésre álló időszak rövideksége, valamint az a tény, hogy több nappal a választás előtt postára kell adni a borítékokat. Várhatóan szép számmal lesznek olyan szavazatok, amelyek a határidő után érkeznek be.

Mivel egy magyarországi lakcímmel rendelkező állampolgár szavazata több mint kétszer annyit nyom a latba, mint egy magyarországi lakcím nélküli állampolgáré, így a külföldi magyar állampolgárok szavazata két (legfeljebb három) mandátum sorsáról dönthet. A felmérések szerint a külföldi magyar szavazók nagy része a jelenlegi kormánypártokat fogja preferálni, ezt az arányt növeli a regisztrációs folyamat: azok, akik kritikusak a kormánypártokkal, várhatóan nem is regisztrálnak.

A jelenlegi közvélemény-kutatási adatok szerint a külföldi szavazatok nem befolyásolják lényegesen a magyarországi választások végeredményét, de elképzelhető olyan helyzet, hogy szoros választási eredmény esetén a külföldi szavazatok befolyásolhatják a kormányalakítást.

A legtöbben Erdélyből (mintegy 63 000) és a Vajdaságból (mintegy 21 000) adták le regisztrációs kérelmüket. A Nemzeti Választási Iroda⁶ a regisztrációs kérelmeket értesítési cím szerinti bontásban teszi közzé. A kettős állampolgárságot tiltó országokból 1700-an regisztráltak. Az értesítést elektronikus úton kérők száma mintegy 45 000.

Az állampolgárság kiterjesztésének – mint ahogy a magyar állam nemzetpolitikájának – elsődleges célja a külföldi magyarság önszerveződésének, közösségépítésének erősítése, támogatása. Ebből a perspektívából az állampolgárság kiterjesztése – az igénylések számának alakulását és a közösségépítésre gyakorolt hatását tekintve – elérte az állampolgársági törvény módosításánál megfogalmazott célokat.

A magyar állampolgárság kiterjesztése az egyszerűsített honosítás által pozitív visszhangra talált a külföldi magyarság körében. Az igénylők száma és az igénylés folyamatossága azt jelzi, hogy a külföldi magyarok számára – az igénylés motivációjától függetlenül – fontos a magyar állampolgárság. Amennyiben a regisztráltak száma eléri – és ez valószínűsíthető – a 200 000-et, kijelenthetjük, hogy a felnőtt korú új szavazati joggal rendelkező állampolgárok mintegy fele élni kíván szavazati jogával.

⁶ <http://valasztas.hu/>

